

Definice oblastí a výzkumných témat

Příloha č. 1 zadávací dokumentace

10. veřejná soutěž programu SIGMA

Dílčí cíl 3: Podpora inovačního potenciálu společenských věd, humanitních věd a umění

Č. j.: TACR/9-59/2024

T A

Č R

Definice oblastí a výzkumných témat

Zaměření veřejné soutěže poskytuje vhled do současných a možných budoucích společenských potřeb a výzev, na něž by měl účinně reagovat výzkum v oblasti společenských, humanitních a případně uměleckých oborů (dále také jako „SHUV“).

Pro 10. veřejnou soutěž programu SIGMA - dílčí cíl 3: Podpora inovačního potenciálu společenských věd, humanitních věd a umění byly stanoveny **4 oblasti** (Potřeba změny ve vzdělávání; Ekonomická stabilita a udržitelnost Česka; Reakce na epistemickou krizi, dezintegraci institucí, osamělost a krizi soudržnosti; Kvalita života s ohledem na klimatické a environmentální změny), na které jsou navázána **výzkumná témata**.

Uchazeči si v návrhu projektu zvolí právě **jednu oblast a dále jedno výzkumné téma** ze zvolené oblasti. Dále uchazeči v návrhu projektu popíší, jak jejich návrh projektu toto zaměření naplňuje. Jedná se o následující oblasti a výzkumná témata.

Oblast: Potřeba změny ve vzdělávání

Výzkum zaměřený na hledání nových postupů a obsahů vzdělávání, které budou reflektovat současné společenské výzvy. Cílem je posilovat rozvoj kompetencí občanů v různých životních fázích (děti, dospívající a dospělí) prostřednictvím různých vzdělávacích organizací a metod. Z návrhu projektu musí být zřejmé, jakým způsobem vzdělávání může posílit kritické myšlení, komunikaci, empatii, schopnost hledání smyslu života a osobního poslání a další klíčové dovednosti, jako je např. práce s pozorností, sdílený leadership, posílení vlastní iniciativy apod., aby byla společnost lépe připravena na současné i budoucí výzvy. Součástí výzkumu musí být i pilotní ověření navrhovaných řešení.

Hlavním cílem očekávaných výzkumných záměrů je identifikace a návrh nových vzdělávacích přístupů, obsahů a metod, které podporují osobní a profesní rozvoj jednotlivců a skupin v reakci na současné společenské výzvy a potřeby. Výzkumné záměry musí ve svém jádru propojovat netechnologické a technologické inovace, tj. očekáváme záměry se zapojením technologických řešení.

Výzkumné téma: Transformace výuky pro digitální éru

Cílem výzkumu je identifikovat, navrhnout a pilotně ověřit nové přístupy k výuce, které reflektují dynamické změny technologického vývoje a potřeby trhu práce. **Výzkum musí být zaměřen na využití technologických inovací**, zejména umělé inteligence, virtuální reality a adaptivních vzdělávacích

platform, které umožní personalizovat vzdělávací proces. Tyto nástroje podpoří individuální rozvoj studentů tím, že přizpůsobí obsah a tempo výuky jejich potřebám a schopnostem, čímž se zvýší efektivita učení.

Klíčovými oblastmi výzkumu budou dovednosti potřebné pro 21. století, včetně kritického myšlení, řešení problémů, digitální gramotnosti a schopnosti adaptace na rychlé změny. Důraz bude kladen na **rozvoj kompetencí**, které jsou **nezbytné v moderním pracovním prostředí** – týmová spolupráce, kreativita, práce s digitálními technologiemi a schopnost celoživotního učení.

V návrhu projektu projektu bude hrát klíčovou roli praktické uplatnění výstupů/výsledků. Výzkum musí být orientován na vývoj řešení, která mohou být **rychle a efektivně implementována** ve školách, firmách i dalších vzdělávacích organizacích. Výsledky musí být zaměřeny na **praktické využití v oblasti formálního vzdělávání** (např. integrace digitálních nástrojů do osnov základních a středních škol) **i neformálního vzdělávání** (např. rozvoj zaměstnanců prostřednictvím online kurzů přizpůsobených individuálním potřebám).

Oblast: Ekonomická stabilita a udržitelnost Česka

Výzkum a vývoj inovativních metod, nástrojů a přístupů, které zajistí dlouhodobou ekonomickou stabilitu a udržitelnost Česka v době rostoucích tlaků na ekonomický růst a stabilitu, způsobených mimo jiné geopolitickou situací, technologickým vývojem či rostoucími náklady spojenými se zelenou a digitální transformací. Klíčovou podmínkou je schopnost predikce a vyhodnocení společenských a hospodářských dopadů ekonomických a geopolitických změn s důrazem na širokou participaci dotčených aktérů, což umožní lépe předvídat a zvládat budoucí výzvy a zároveň využívat příležitosti pro dlouhodobou konkurenceschopnost, které z trendů ohrožujících ekonomickou stabilitu vyplývají. Výzkum musí pokrývat jak systémové pojetí, tak specifické sektory (např. polovodiče, biotechnologie, doprava, informační technologie) a také oblasti s vysokým potenciálem pro inovace, jako jsou např. start-upy či nové business modely. Cílem výzkumu je identifikovat konkrétní sektory a oblasti s vysokým potenciálem pro inovace a konkurenceschopnost Česka a navrhnout způsoby jejich podpory. Výsledky výzkumu musí též akcentovat udržitelnost nejen v ekonomické rovině, ale i v sociální a environmentální sféře, aby bylo možné efektivně čelit výzvám spojeným s udržitelností a maximalizovat přínosy ze zelené a digitální transformace. Návrh projektu by měl zahrnovat komplexní hodnocení a kvantifikaci dopadů, což umožní vytvářet konkrétní opatření a strategie pro stabilní a udržitelný ekonomický rozvoj ČR.

Hlavním cílem je identifikovat a navrhnout klíčové metody a nástroje pro posílení dlouhodobé ekonomické stability a udržitelnosti Česka ve vybraných odvětvích či v oblastech s vysokým potenciálem pro ekonomický rozvoj, s důrazem na strategie zlepšení konkurenceschopnosti a integraci environmentálních a společenských aspektů. Výzkum musí reflektovat možnosti využití technologických řešení a inovací.

Výzkumné téma: Analýza globálních trendů a jejich dopad na Česko

V tomto tématu se uchazeči **musí zaměřit na řešení souvislosti globálních trendů**, jako je například geopolitická situace, obchodní politiky světových mocností, reindustrializace či nástup nových technologií, **a jejich dopadu na českou společnost a ekonomiku**, včetně výzkumu metod hodnocení těchto trendů. Návrh projektu **musí** obsahovat modelování konkrétních scénářů potenciálního vývoje a dopadů na dlouhodobou ekonomickou stabilitu Česka. **Součástí výstupů/výsledků musí být návrh strategie a konkrétních nástrojů** pro adaptaci na tyto změny s cílem využít příležitosti, které z nich vyplývají, a zároveň minimalizovat jejich negativní dopady.

Výzkumné téma: Výzkum strategie přechodu na obnovitelné zdroje energie v Česku

V tomto tématu se uchazeči **musí zaměřit na výzkum spojený s identifikací optimálních strategií podpory zvýšení podílu obnovitelných zdrojů energie** (dále také „OZE“) a **snížení závislosti na fosilních palivech**, a to z pohledu akceptace a chování spotřebitelů. Strategie podpory rozvoje OZE budou reflektovat možnosti synergií technologických inovací a společenskovedních přístupů. Výzkum by měl řešit otázky spojené s efektivním využitím OZE z pohledu spotřeby energie, možnosti využití flexibility spotřeby energie a zvyšování s tím spojené nezbytné úrovně energetické gramotnosti spotřebitelů. Návrh projektu **musí** cílit na stranu spotřebitele energie a **musí obsahovat návrh konkrétních opatření** pro změnu chování spotřebitelů, která povedou ke změně myšlení lidí v pohledu na energetickou transformaci a její přijetí jako běžné součásti života. **Součástí výstupů/výsledků musí být návrh strategie podpory přechodu na OZE** z pohledu spotřebitele včetně výzkumu metod hodnocení těchto trendů.

Oblast: Reakce na epistemickou krizi, dezintegraci institucí, osamělost a krizi soudržnosti

Výzkum epistemické krize a dezintegrace institucí v současné společnosti se zaměří na pochopení dynamiky důvěry v tradiční instituce a informační zdroje a na identifikaci faktorů, které vedou ke vzniku krize sociální soudržnosti. V rámci tohoto výzkumu bude klíčové měření důvěry veřejnosti v média a veřejné instituce prostřednictvím průzkumů veřejného mínění a analýzy sentimentu na sociálních sítích. Zásadní je také vývoj nástroje pro zjištění dynamiky šíření dezinformací, a to pomocí agent-based modelů a analýzy sociálních sítí. Výzkum se dále zaměří na hledání inovativních forem a metod demokratické participace a dialogu, které by mohly například zahrnovat vznik "veřejnoprávních" sociálních sítí, které by podporovaly propojení různých sociálních skupin a snižovaly by společenskou polaritu a dopad dezinformací. Cílem výzkumu je přinést nové přístupy, které umožní najít inovativní formy demokratické participace a dialogu a snižovat sociální dopad dezinformací.

T A Č R

Hlavním cílem je analyzovat a popsat dynamiku důvěry v tradiční veřejné instituce, informační zdroje a identifikovat faktory vedoucí k epistemické krizi, vyvinout inovativní formy demokratické participace a dialogu. Výzkumné záměry musí ve svém jádru propojovat netechnologické a technologické inovace, tj. očekáváme záměry se zapojením technologických řešení.

Výzkumné téma: Vývoj nástrojů pro detekci a ověřování informací

Vývoj a pilotní ověření nástrojů pro detekci a ověřování informací je klíčový v boji proti dezinformacím a zvyšování mediální gramotnosti veřejnosti. V kontextu epistemické krize a dezintegrace institucí tyto nástroje umožňují sledovat šíření dezinformací a analyzovat důvěru veřejnosti v média a instituce. **Klíčové je propojit technologické inovace**, jako jsou agent-based modely a analýzy sociálních sítí, **s netechnologickými přístupy společenských a humanitních věd**, které pomohou lépe pochopit sociální dynamiku a obnovit důvěru ve veřejné instituce. **Výzkum musí zahrnovat jak technologická řešení, tak netechnologické inovace** (např. s využitím poznatků z oborů, jako je sociologie, psychologie či politologie) **a zároveň hledat nové formy demokratické participace a dialogu**, které sníží polarizaci společnosti a posílí sociální soudržnost.

Výzkumné téma: Programy pro mediální gramotnost

Cílem výzkumu je navrhnout a pilotně implementovat vzdělávací programy zaměřené na zlepšení mediální gramotnosti a kritického myšlení, **kteří sníží dopad dezinformací ve společnosti. Programy musí vycházet z propojení technologických řešení a netechnologických inovací SHUV**, které poskytují vhled do sociálních a kulturních faktorů ovlivňujících vnímání informací a důvěru v média. **Klíčovým aspektem výzkumu je zajištění aplikace výsledků v praxi**. To znamená navrhnout vzdělávací nástroje a strategie, které budou snadno implementovatelné v různých kontextech (školy, veřejné instituce, online platformy) a využijí maximální potenciál pro rozšíření mezi širokou veřejnost. **Výzkum musí být prakticky orientovaný**, aby zajišťoval dlouhodobou udržitelnost a efektivitu, s jasnými strategiemi pro nasazení výsledků do vzdělávací praxe.

Oblast: Kvalita života s ohledem na klimatické a environmentální změny

Výzkum zaměřený na posílení kvality života občanů a komunit v kontextu klimatických a environmentálních změn. Cílem návrhu projektu je vyvinout a pilotně implementovat nové postupy, které umožní efektivní adaptaci na tyto změny. Klíčovým aspektem je zahrnutí participace občanů i skupin při tvorbě a realizaci těchto postupů, čímž se posiluje jejich angažovanost a pocit spoluzodpovědnosti. Návrh projektu musí obsahovat identifikaci a popis konkrétních potřeb a výzev spojených s klimatickými

změnami a jejich dopady na fyzické i psychické zdraví, analýzu efektivity současných adaptačních strategií a vývoj inovativních řešení, která podporují odolnost a udržitelnou kvalitu života. Řešení projektu si klade za cíl nejen překonávat stávající nerovnosti, ale také podporovat inkluzivní přístupy, které zahrnují široké spektrum komunit. Pro řešení výzkumného záměru musí být využity multidisciplinární metody, včetně komunitních intervencí, participativního plánování a využití vhodných nástrojů pro monitoring a predikci a výstupy/výsledky musí poskytnout komplexní rámec pro dosažení udržitelné kvality života občanů v kontextu klimatických výzev a jejich dopadů na společnost.

Hlavním cílem je vyvinout a implementovat (včetně pilotního ověření) postupy pro efektivní adaptaci na klimatické změny, které podporují udržitelnou kvalitu života občanů a komunit. Výzkumné záměry musí ve svém jádru propojovat netechnologické a technologické inovace, tj. očekáváme záměry se zapojením technologických řešení.

Výzkumné téma: Komunitní adaptační programy pro zvyšování odolnosti vůči klimatickým a environmentálním změnám

Cílem je výzkum a pilotní ověření komunitních adaptačních programů, které posílí odolnost občanů a komunit vůči klimatickým změnám, zejména s ohledem na záplavy ze září roku 2024. Výzkum musí kombinovat technologické a netechnologické inovace a zaměřit se na udržitelnost a inkluzi. **V rámci výzkumu bude zásadní role společenských nebo humanitních věd,** které poskytnou hlubší porozumění sociálním a kulturním faktorům ovlivňujícím adaptaci na klimatické změny. Tento přístup umožní efektivní zapojení občanů do procesu adaptace, podpoří jejich angažovanost a duševní pohodu. **Cílem je nejen navrhnout inovativní řešení, ale především maximalizovat jejich využití v praxi skrze pilotní programy, které musí být testovány v reálných podmínkách** a následně replikovány v dalších komunitách. Tento přístup zajistí, že výsledky výzkumu budou přímo aplikovatelné a přispějí k posílení odolnosti komunit vůči klimatickým výzvám.

Výzkumné téma: Psychologické dopady klimatických a environmentálních změn na různé demografické skupiny občanů Česka

Výzkum musí být zaměřen na hodnocení psychologických dopadů klimatických a environmentálních změn na různé věkové a sociální skupiny obyvatel Česka. V návaznosti nejen na povodně ze září roku 2024 budou zkoumány reakce, obavy a adaptační schopnosti různých skupin obyvatel, s důrazem na zranitelné skupiny, jako jsou senioři, děti a osoby s nižším socioekonomickým postavením. **Cílem je vyvinout a pilotně ověřit podpůrné mechanismy,** které posílí duševní odolnost a sníží stres spojený s klimatickými změnami. Výsledky výzkumu budou aplikovány prostřednictvím komunitních a institucionálních podpůrných programů.